

Talousarvion laadintaohje 2027

Sisällys

Talousarvion aikataulu	3
Vuoden 2027 talousarvion laadinnan lähtökohdat.....	3
Kuntastrategia	4
Verotulot	5
Valtionosuudet.....	5
Talousarvioraami 2027	5
Talousarvion laadintaan liittyvät periaatteet	6
Toiminnalliset tavoitteet	6
Toimintatuotot.....	7
Toimintakulut	7
Laadintaohjeet lautakunnille.....	8
Investoinnit.....	8
Henkilöstösuunnitelma.....	9

Talousarvion aikataulu

Toimenpide	Toimielin	Määräaika
TA-2027 ja taloussuunnitelma 2028-2029 laadintaohje	Kunnanhallitus	22.6.2026
TA- 2027 valtuustoseminaari	Kunnanvaltuusto, jory, ltk pj:t, budjettivastuulliset esihenkilöt	17.8.2026
investointiesitykset	toimialueet	30.9.2026
TA-2027 alustava	lautakunnissa	16.10.2026
kj:n TA-2027- esitys, alustava	kunnanhallitus	26.10. 2026
verot	kunnanhallitus	9.11.2026
TA 2027 seminaari	kunnanvaltuusto	12.11.2026
Verot	kunnanvaltuusto	16.11.2026
TA- 2027	Lautakunnat	20.11.2026
TA2027	kunnanhallitus	30.11.2026
TA2027	Kunnanvaltuusto	7.12.2026

Vuoden 2027 talousarvion laadinnan lähtökohdat

Valtiovarainministeriö on julkaissut 30.4.2026 taloudellisen katsauksen. Talouden toipuminen viivästyy Lähi-idän kriisin ja energian hinnan nousun vuoksi. BKT kasvaa vain 0,6 prosenttia vuonna 2026, mutta kasvun odotetaan vahvistuvan 1,7 prosenttiin vuosina 2027–2028.

Öljyn kallistuminen heikentää ulkoista kysyntää ja kotitalouksien ostovoimaa, mikä hidastaa sekä vientiä että yksityistä kulutusta. Puolustukseen ja energiasiirtymään liittyvät hankkeet tukevat investointeja, mutta asuntorakentaminen pysyy heikkona.

Työttömyys on korkealla ja työllisyyden paraneminen viivästyy, mikä jarruttaa kotimaisen kysynnän elpymistä.

Ennusteessa oletetaan, että Lähi-idän kriisi jää lopulta lyhytaikaiseksi eikä leviä nykyisestä laajemmalle alueelle, ei aiheuta oleellisia kerrannaisvaikutuksia hyödykkeiden hinnoissa, ei nosta inflaatio-odotuksia oleellisesti eikä johda rahoitusolojen oleelliseen kiristymiseen euroalueella. Ennustetta täydentää vaihtoehtoinen jossa öljyn hinnan nousu ennustettua vielä n. 30 prosenttia korkeammaksi johtaisi talouskasvun pysähtymiseen tänä vuonna.

Kotitalouksien ostovoiman kehitys on tänä vuonna hidasta hintojen nousun ja heikon työllisyystilanteen vuoksi, vaikka veronkevennykset ja palkankorotukset kasvattavat palkansaajakotitalouksien käytettävissä olevia tuloja. Epävarmuus talousnäkymistä ja julkisen talouden sopeutuksesta on lisännyt varovaisuutta, mikä näkyy kulutuksen lykkäytymisenä ja säästämisasteen nousuna. Yksityinen kulutus kasvaa vaimeasti vuonna 2026, mutta vahvistuu seuraavana vuonna ostovoiman parantuessa ja säästämisasteen vähitellen alentuessa.

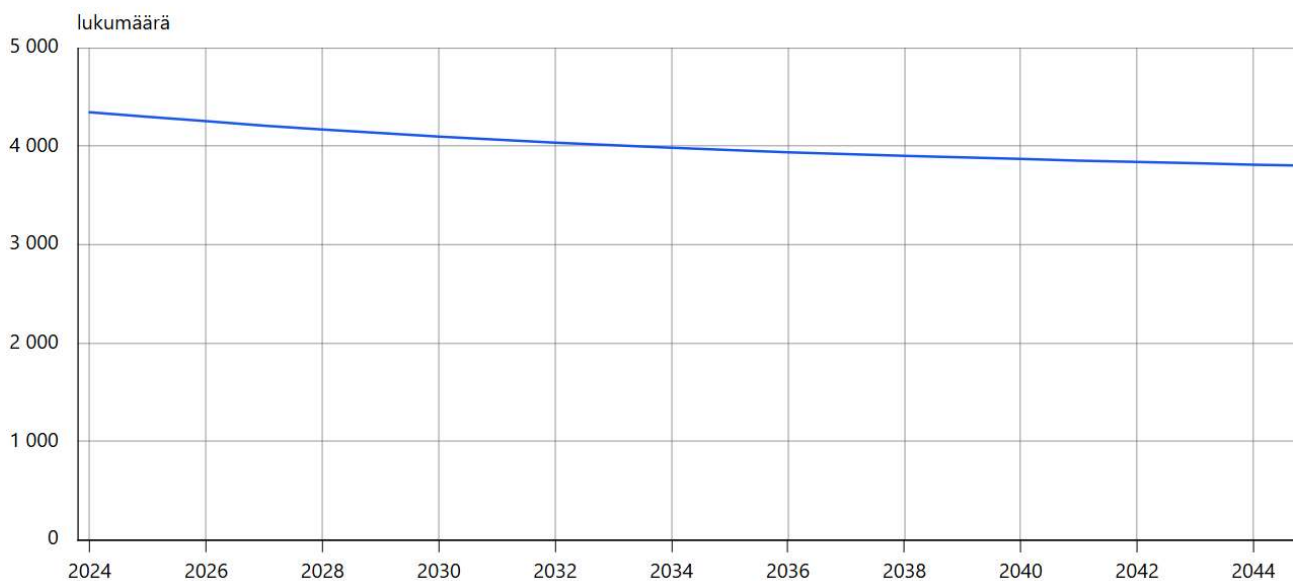
Työmarkkinoilla työvoiman tarjonta on kasvanut merkittävästi työllisyystoimien ja maahanmuuton seurauksena. Työllisten määrä on pysynyt vakaana vuoden 2024 syksystä lähtien, mutta työttömyysaste on noussut yli 10 prosentin. Työllisyyden kasvun ja työttömyyden laskun odotetaan käynnistyvän vasta vuonna 2027.

Luumäen väestöennuste

Talousarvioesitysten tulee perustua talousarvio-ohjeessa annettuun väestöennusteeseen tunnuslukujen yhteismitallisuuden varmistamiseksi. Vuoden 2027 asukasmäärä talousarviossa on 4 210 asukasta.

Väestöennuste kunnittain 2024-2045

Luumäki

Lähde: Tilastokeskus

Kuntastrategia

Luumäen kunnanvaltuuston hyväksynyt kuntastrategian ”*Yhteinen suunta kestävälle tulevaisuudelle*” vuosille 2026–2030. Talousarvio pohjautuu kuntastrategiaan ja tukee sitä toteuttaen kuntastrategiassa määritellyjä tavoitteita ja toimenpiteitä, joita ovat mm. kestävä ja hallittu kuntatalous, toimivat ja saavutettavat palvelut, kiinteistöjen ja infrastruktuurin hallittu kehittäminen. Talousarviossa asetetaan euromääräiset tavoitteet toiminnalle ja kuntastrategiaan pohjautuvat toiminnan tavoitteet.

Verotulot

Vuoden 2027 verotuloennuste perustuu Kuntaliiton viimeisimpään veroennustekehikkoon (4.5.2026). Talousarvioraami vuodelle 2027 on laadittu vuonna 2026 käytössä olevilla tulo- ja kiinteistöveroprosenteilla.

Yhteenveto						
TILIVUOSI	2024	2025	2026**	2027**	2028**	2029**
Verolaji						
Kunnallisvero	7 512	7 338	8 203	8 191	8 397	8 624
<i>Muutos %</i>	6,6	-2,3	11,8	-0,2	2,5	2,7
Yhteisövero	1 261	1 319	1 542	1 626	1 710	1 774
<i>Muutos %</i>	-17,8	4,6	16,9	5,4	5,1	3,7
Kiinteistövero	1 879	1 924	1 845	1 889	1 889	1 889
<i>Muutos %</i>	9,8	2,4	-4,1	2,4	0,0	0,0
VEROTULOKSI KIRJATTAVA	10 652	10 581	11 590	11 705	11 996	12 286
<i>Muutos %</i>	3,5	-0,7	9,5	1,0	2,5	2,4

Taulukoiden luvut on esitetty käyvin hinnoin, eli inflaation vaikutusta ei ole eliminoitu

Lähde: kuntaliitto

Valtionosuudet

Talousarvioraamin valtionosuuslaskelmat perustuvat kevään 2026 kehysriihen päätöksiin sekä määräytymistekijöiden muutoksiin, kuten väestö- ja sairastavuus sekä työttömyys- ja työvoimatietojen päivityksille sekä veroennusteen mukaiseen tasauslaskelmaan.

Talousarvioraamin valtionosuudet on arvioitu Kuntaliiton viimeisimmän päivityksen mukaisena (12.5.2026) ja sen mukaan kunnan valtionosuudet ovat yhteensä 1 607 627 € (TA-2026 valtionosuudet 1 340 000 €). Kuntakohtaiset laskelmat tarkentuvat syksyn 2026 aikana ja mahdolliset päivitykset huomioidaan talousarvion valmistelussa.

Valtio valmisteli kuntien rahoitusjärjestelmän uudistamista vuodelle 2027. Uudistus olisi tuonut merkittäviä muutoksia valtionosuusjärjestelmään, mutta sen valmistelu keskeytettiin.

[Valtionosuuslaskelmat | Kuntaliitto.fi](https://www.kuntaliitto.fi)

Talousarvioraami 2027

Vuoden 2027 talousarvioraamin taustaoletuksena ovat ennusteet verotulojen, valtionosuuksien, rahoituserien sekä poistojen kehityksestä. Luumäen kunnan taseessa on vuoden 2025 lopussa 12,9 miljoonaa euroa kertynyttä ylijäämää.

Talousarvio laaditaan valtuuston asettamien talouden tasapainottamiseen liittyvien tavoitteiden mukaisena. Tähän pääseminen vaatii tarkan käyttötalouden suunnittelun.

Vuoden 2027 talousarvioraamin perusteena on käytetty vuoden 2026 talousarviota sekä viimeisimpiä tietoja talousarvion toteumaennusteesta. Talousarviossa on huomioitava sopimusten mukaiset palkankorotukset, yleinen hintatason nousu ja toiminnallisten tai lakisääteisten muutospaineiden vaikutukset.

Toimialojen tulee taloussuunnitteluprosessin aikataulun mukaisesti antaa raamin mukainen määräraha-kohtainen talousarvioesitys 16.10.2026 mennessä. Talousarvion suunnitelmaraamia voidaan täydentää myöhemmin kunnanhallituksen kokouksessa.

Talousarvion laadintaan liittyvät periaatteet

Toiminnalliset tavoitteet

Toiminnalliset tavoitteet ovat kuntalain mukaisia valtuuston vahvistamia tavoitteita. Kuntalain mukaan talousarviossa osoitetaan kunnan ja kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet sekä näiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot.

Toimialojen tulee asettaa määrä-, laatu-, taloudellisuus- ym. tavoitteita sen mukaan kuin eri tehtävissä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Tavoitteet ja niihin liittyvät mittarit voidaan esittää esim. numeroina tai yksinomaan sanallisesti. Tavoitteiden asettamisessa tulee huomioida seuraavaa:

- Toiminnalliset tavoitteet asetetaan voimassa olevan kuntastrategian pohjalta.
- Toiminnallisten tavoitteiden tulee olla palvelutuotannon vaikutuksia ja vaikuttavuutta kuvaavia, mitattavissa tai muuten todennettavissa olevia määrällisiä ja/tai laadullisia tunnuslukuja. Toiminnan tulosten vaikuttavuutta kuvaavat asiakaskohtaisten vaikutusten kehittyminen, palvelujen riittävyys ja peittävyys suhteessa kysyntään, toiminnan oikea alueellinen, väestöllinen ja sisällöllinen kohdentuvuus suhteessa tarpeisiin sekä toiminnan oleelliset välilliset vaikutukset, kuten vaikutukset tasa-arvon, aluepolitiikan tai ympäristön kehittymiseen.
- Asetettujen tavoitteiden on oltava mitattavissa tai niiden toteutuminen on voitava muutoin todentaa.
- Tavoitteiden tulee kohdistua pääosin toimialojen ydintoimintaan, niiden tulee olla ajantasaisia ja merkityksellisiä nykyisessä tilanteessa.
- Tavoitteet eivät saa olla sellaisia, että niiden toteutuminen on itsestään selvää.
- Tavoitteiden tulee olla linjassa kunnan taloudellisten tavoitteiden kanssa.

Tavoitteiden toteutuminen esitetään vastaavan vuoden toimintakertomuksessa. Tarkastuslautakunta arvioi osaltaan arviointikertomuksessa, missä määrin valtuuston talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat toteutuneet.

Sitovien tavoitteiden tulee olla kunnan strategian mukaisia ja edesauttaa siinä asetettujen valtuustokauden tavoitteiden toteutumista. Toiminnalliset tavoitteet sitovat lautakuntia ja vianhaltijoita samalla tavalla kuin sitovat määrärahat. Tavoitteiden toteutumista seurataan myös osavuosikatsauksien yhteydessä.

Talousarvion sitovat toiminnalliset tavoitteet esitetään toimialoittain osavuosikatsauksien ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Talousarviossa on otettava huomioon toiminnan ja talousarvion toteutumiseen kohdistuvat riskit toimialoittain talousarvion sitovuustasojen mukaisesti. Merkittävät riskit kirjataan osaksi toimialueiden talousarviota.

Toimintatuotot

Toimintatuottojen osalta kehyksessä on käytetty vuoden 2026 talousarviota raamina. Toimintatuottoihin tehdään tasapainotusohjelman mukaiset toimenpiteet. Toimintatuottojen kehitystä ja mahdollisuutta toimintatuottojen kasvattamiseen tulee arvioida toimialoilla osana talousarvion valmistelua.

Talousarviota suunniteltaessa on hyvä huomioida, että toimintojen menot suhteutetaan käytettävissä oleviin tuloihin. Toimintatuottojen suunnitelmallinen kehitys onkin huomioitava talousarviosuunnitelmissa siten, että toimintatuotoilla pystytään kattamaan toimintamenot mahdollisimman laajasti. Maksujen ja taksojen määrittelyyn tulee kiinnittää erityistä huomiota huolehtien siitä, että ei lakisääteiset palvelut toimita omilla toimintatuotoillaan.

Toimintakulut

Toimintakulujen raami on vuoden 2026 talousarvio. Toimintakuluissa tulee huomioida valtuuston hyväksymän talouden tasapainotusohjelman linjauksen, jonka mukaan talous on tasapainossa kuluvan valtuustokauden loppuun mennessä. Työ- ja virkaehtosopimusten neuvottelusopimuksia seurataan ja tarvittavat korotukset otetaan huomioon vuoden 2027 henkilöstökuluissa.

Talousarviossa esitetään henkilöstösuunnitelmat henkilötyövuosina. Henkilöstösuunnitelmassa eritellään vakinaisessa ja määräaikaisessa palvelussuhteessa oleva henkilöstö. Talousarvioon varataan määrärahat henkilöstösuunnitelman mukaisiin palkkauskustannuksiin.

Laadintaohjeet lautakunnille

Talousarvion lähtökohdat:

- Toimialojen talousarvioesityksien tulee sisältää tarvittavien palvelualueen maksujen ja taksojen tarkastukset vuoden 2027 alusta lähtien
- Toimialojen talousarvioesityksien tulee sisältää valtuuston määrittelemän talouden tasapainottamisen tavoitteeseen liittyvät toimenpiteet (Talous tasapainossa kuluvan valtuustokauden loppuun mennessä).
- Vuodelle 2027 palkkojen on laskettu kasvavan 3,0 % sopimuskorotusten myötä
- Henkilöstökuluja ja erityisesti sijaiskuluja pyritään hillitsemään mm. panostamalla työhyvinvointiin, tehostamalla varhaisen tuen mallin ja korvaavan työn mallin käyttöä entisestään
- Määrärahaesitykset laaditaan siten, että määrärahoihin ei sisällytetä arvonlisäveroa.
- Vuoden 2027 talousarvioesityksessä toimintakatteen tulee olla 300 000 euroa alhaisempi vuoden 2026 talousarvioesitykseen nähden. Neuvottelu sopeuttamisesta käydään viranhaltijoiden ja toimielinten kesken.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosan sanalliset perustelut laaditaan yhdenmukaisesti seuraavasti eriteltynä:

1. Tehtäväalueen nimi sekä hyvin tiivis toiminnan kuvaus.
2. Talousarvio- ja suunnitelmakauden 2027-2029 toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset eli tiivis kuvaus toiminnan painopisteisiin, palvelurakenteeseen, toimintaan tai toiminnan perusteisiin tulevista muutoksista.
3. Strategiset tavoitteet kuntastrategian pohjalta.
4. Mahdolliset muut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja tunnusluvut vuodelle 2027. Tekstien tulee olla tiiviisti esitettyjä.

Talousarvion pohjalta laaditaan erillinen käyttösuunnitelma, joka käsitellään asianomaisessa lautakunnassa ja konsernipalvelujen osalta kunnanhallituksessa alkuvuoden 2027 aikana.

Investoinnit

Investointiosa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja taloussuunnitelmavuosille. Investointiosa laaditaan vuosille 2027-2029. Investointiohjelma hyväksytään vuoden 2027 osalta sitovana ja taloussuunnitelmavuosien osalta ohjeellisena. Investointiosaa valmistele kuntatekninen toimiala muiden toimialojen ehdotusten pohjalta.

Valtuuston talousarviokäsittelyssä hyväksytyt investoinnit toteutetaan määrärahojen puitteissa. Talousarviovuoden kuluessa mahdolliset investointien lisämäärärahat tai muut investointimäärärahojen muutokset edellyttävät aina asianomaisen lautakunnan, kunnanhallituksen ja valtuuston käsittelyn.

Investointiosassa esitetään myös arvioidut valtion ja mahdollisten muiden yhteisöjen rahoitusosuudet investointeihin.

Investointeihin budjetoidaan hankinnat, jotka maksavat yli 10 000 euroa ja joita käytetään pidempään kuin kolme vuotta. Ne kirjataan taseeseen omaisuudeksi ja vähennetään poistojen kautta. Investointiosaa laadittaessa määritetään myös investoinnin poistoaika. Useamman vuoden aikana toteutettavan investointihankkeen kulut jaetaan eri vuosille.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnitelmassa henkilöstöä tarkastellaan osana toiminnan ja talouden suunnittelua. Tarkoituksena on ottaa huomioon sellaiset toiminnassa tapahtuvat muutokset, jotka ovat ennakoitavissa ja joilla on vaikutusta henkilöstön rakenteeseen, määrään tai ammatilliseen osaamiseen. Henkilöstösuunnitelmassa huomioidaan talouden tasapainotusohjelmaan sisältyvät toimenpiteet.

Vuoden 2027 talousarvioon liitetään henkilöstösuunnitelma, johon huomioidaan mahdolliset vuoden 2027 aikana tarvittavat uudet virkojen ja toimien perustamiset sekä lakkauttamiset ja nimikemuutokset sekä suunnitelma talouden tasapainotusohjelman mukaisesti.